

[eyxin son slahiyyti d lindn alnr](#)

...Azərbaycan Türkiyə modelini keir; dini faliyyetli byk l d dvltn nzartind olacaq; QM sdri narazdr

Arannews-Xbr verdiyimiz kimi, tn ay Azərbaycan prezidentinin frman il “Mnvi Dyrlrin Tblii Fondu” yaradlb. Prezident frmannda qeyd olunur ki, fondun yaradlmasnda sas mqsd mvcud dini konfessiyaların dstklmsi, mnvi dyrlrin qorunmasn v inkiafn tmin etmkdir. Fond mnvi dyrlrin qorunmasna v inkiafna, bu sahd sosial layihlrin realladrlmas, habel vtndaların dini etiqad azadlnn hyata keirilmsin dvlstiyi verck

Nizamnam kapital 100 min manat olan fond Azərbaycan Respublikasnn Dini Qurumlarla zr Dvlst Komitsinin tabeliyind faliyyt gstrck. Artq fondun 15 nfrdn ibart tat Nazirlr Kabineti trfindn tsdiqlnib. Ancaq hlilik fonda sdr v digr tatlar tsdiqlnmyib. Ehtimal ki, yaxn zamanlarda DQDK sdri fonda ehtimal ki, z yaxn trafndan bir nfri tyin edck

Qeyd edk ki, Mnvi Dyrlrin Tblii Fondunun geni hquq v slahiyyetli var. Onlarn srasnda mnvi dyrlrin qorunmas, mnvi, dini dyrlrin aradrlmas, dini radikalizmdn, alkoqolizmdn, narkomaniyadan ziyet kn xslrin cmiyyet yenedn integrasiyas, mscidlrin v digr dini abidlrin tikintisin v brpasna dstk verilmsi, dini qurumlarn vtndaların dini etiqad azadlnn tmin olunmas sahsind faliyyetin hyata keirilmsin dstk, dini thsil mssislrinin maddi-texniki bazasnn yaxladrlmasna yardm gstrmk, thsil alanlarn sosial mdafisinin gclndirilmsin maddi yardm, istedadl xslrin thsilini davam etdirmsin, sosial mdafiy ehtiyac olanlarn thsil almasna maddi yardm gstrilmsi, din sahsind ixtisasl mtxssislrin hazrlanmas v tdris proqramlarnn trtibi il bal tkilflrin verilmsi, habel mqavil sasnda ekspertli v mtxssisli z faliyytin clb etmk v sair

Mahidilr gr, yeni fond Türkiyd mvcud olan dini sistemin elementidir. Türkiyd Diyanet Iri Baqanlnn yannda Diyanet Vqfi faliyyt gstrir. Txminn slahiyyetli Azərbaycanda yaradlan fondla eynidir. Mscid tikintisi, dini dyrlrin tblii, dini thsil dstk v sair. mumiyytl, son bir ne ild Azərbaycanda din-dvlst mnasibtlrind Türkiyə modelinin ttbiqi mahid edilir. Dvlst dini faliyyetli z mvafiq qurumlar vasitsil hyata keirir

Yeri glmkn, gln ildn Azərbaycanda mscidd rsmi olaraq tyinat olan din xadimlrin dvlst trfindn maa verilck. Biz atan mlumata gr, “Mnvi Dyrlrin Tblii” Fondunun ilk v hlilik yegan vzifsi din xadimlrin maa vermk olacaq. lk zr faliyyt gstrn 1500-dn ox mscid var v bunlarn hlilik yaln z yarya qdrin rsmi tyinat olub. Biz atan mlumata gr, tezlikl yerd qalan mscidlr d rsmi tyinat hyata keirilck v bu mscidlr dvlst qeydiyyatna alınacaq, onlarn iilrin - imam v yardmlarna maa dnck

ki ay vvl is Azərbaycanda da Türkiyd oldu kimi din xadimlrinin “imam” adlandırmas tklifi irli srlb v qbul olunub. slind nzri baxmdan bu yeniliklr he d pis deyil. ksin, daha mtrqqi addmdr. Dvlst dini faliyyetli z tkil edck, onu maliyyldirck, o cmlnd dini thsilin d pulsuz olmas, dvlst trfindn maliyyldirilmsi tklifi d ssindirilib ki, btn bunlar Azərbaycanda xaricdn dini tsirlrin azalmasna xidmt edn, dini sahn salamladran addmlardr. Amma ortada bir ne suallar var. Birincisi, dvlstin indi bu yk damaq imkan varm? Mvafiq hquqi baza, savadl, uyun kadrlar yerindirmi? kincisi, bu yeniliklr dini camini blmyck ki? Msl ondadr ki, tarixn, o cmlnd son 200 ild formal dini qurumlara dvlst nzarti olsa da, onlar sasn dvlst qurumu olmayb, myyn msafd dayanblar. ndi is dini qurumlar v din xadimlri faktiki olaraq dvlst qulluqusu statusunda olacaq. Bu halda dindarlarn bu xslr etimad, yaxnlamas n qdr

?olacaq

Tbii ki, bu sualın cavabı mənfi deyildir. Nəinki hətta Türkiyənin zənd bel məscidlər dövlət nəzərində olsa da, sənə camaatlar dövlətdən kənardadır. Dövlətin dini zərində nəzəri formalıdır. Stilik, nəzər əlmaq lazımdır ki, həm nəzəri baxımdan, həm də tərbi baxımdan Türkiyə dövlət nəzərində dini qurumlar oxşar gələcək və halinin tələblərini qarşılaya bilməyəcəkdir. Azərbaycanı isə halinin bəylik kəsiriyətini təkil edən i cəmisinin dövlət nəzərində ruhaniliy balans nəzəri olaraq nə az, təndir. kincisi də bunu ed bilmək sayda kədr və potensial yoxdur. Hətta QM kimi formal da olsa dövlətdən kənər qurum dindar cəmi zərində ciddi təsir mail ola bilmədi.

V nəhayət, bu sənə addımlar faktiki olaraq nəvə dini mərkəzi - QM-ni kənərda qoyur. Sənə qərardan sonra artıq dini xadimlərin məaalar da dövlət verəcək. Bununla da QM-nin hətta rəsmi qeydiyyatda olan ruhanilər zərində təsiri sənə enəcək. Nəinki hazırkı qaydalara sənə məscidlərin rəzisi bədiyyələr (tərixə abidlər istisna olmaqla), onun icması DQDK-ya, imam və digər dini vəzifəli isə QM-yə təbədirdir. Nədi isə faktiki olaraq QM-nin məscidlər zərində təsiri sənə enəcək və onun dini sferada yeganə fəaliyyəti dini təqvimlərin, Məhərrəm (yeni il), Ramazan və Qurban bayramlarının daxil olmasından il bəylik fəvva verməkdən o tərəf kəmyəcək. Nəinki həyüqi baxımdan QM qeyri-hökumət təkilatıdır və DQDK-ya birinci icma kimi qeydiyyatda alınmışdır.

Biz atəyən məlumatlara görə, dini sahsində atəyən bu addımlar eyxlişlam nəzarət salıb. Formal olaraq dini qurumlar arasında istəyən mənasiblər məhəddə olunsada da, eyx indiki vəziyyətdən xəhal deyil. Ancaq atəyən addım da yoxdur. Məsələn ondadır ki, Azərbaycanda Nəzirlər Kabinəti yanında Dini Dəyər İvəyən olunub onun yerində Dini Qurumlarla Zər Dövlət Komitəsi yərandıqdan sonra eyxin təslahiyətlərin həcümlər olub.

Həydr Məscidi'nin idarsinin Bəylik H-yə verilməsi, əhsən qədəas və eyxlişlamın qərdəyən ona "reaksiyası, məsləmanət dini icmalara yərdəmlər QM-dən alınmış DQDK- verilməsi və sair addımlar dini sahsində QM-nin təslahiyətlərinin tədricən ləndən alınması idi. Nədi isə artıq 300- qədr məsciddə ilir məa verilməsi təslahiyətləri də QM-dən alınacaq və ləknin mərkəzi dini idarsinin məscidlər və dini xadimlərin bəylik təsiri imkanlar olmayacaq. QM-nin nəzərində qəlan yeganə "toxunulmaz" sahsə həylik Hcc ziyərtidir. Yəqin ki, gələn ildən Hcc ziyərtinin təkili il bəylik qaydalarda dəyliklik olsa, təccəblənməyəcəyik.

Həylik eyxlişlam bu hədislərə aq reaksiya verməyib. Ancaq biz atəyən məlumatlara görə, o, dövlətin təmvafiq qurumlarının rəhbərliyini nəzarət bildirib. Gərək odur ki, eyxlişlam bəylik nəvə gədiatla bəylik.

Kənər Rəvənoğlu/Yəyeni Məsavət